

PAVEL JOSEF ŠAFAŘÍK – BIBLIOTÉKÁŘ 13. květen 1795 – 26. červen 1861

Ludmila Kubátová

Pavel Josef Šafařík – A Librarian. 13 May 1795 – 26 June 1861

Abstract: The article describes the activities of Pavel Josef Šafařík in the Public Imperial-Royal University Library in Prague in 1841–1860. In his function, Šafařík utilised all of his life experience and knowledge as well as countless acquaintances for the benefit of the library. Using his professional and scientific authority, he greatly contributed to the increase of state subsidies for the library, which made it possible to purchase numerous essential foreign publications from all scientific fields for the library collections. He is further credited with a systematic and well-planned purchase of Slovak production. His persistent efforts and repeated requests made it possible to increase the salaries of the library's staff and hence retain high-quality expert employees and continue to provide superior professional treatment of the collections and better services to the readers.

Keywords: Pavel Josef Šafařík (1795–1861) – Šafařík's stay in Prague 1833–1861 – professional and library activities – Public Imperial-Royal University Library in 1841–1860 (National Library of the CR)

Článek vyšel v časopise *Národní knihovna* v roce 1995¹ a byl věnován dvoustému výročí narození Pavla Josefa Šafaříka. Přetisknut je v redakční upravené podobě se svolením autorky.²

Šafařík však nebyl jen vynikajícím obrozeneckým slavistou, uznávaným tehdejšími významnými evropskými vědeckými institucemi, erudovaným filologem s fundovanými znalostmi nejen rodné slovenštiny, ale i češtiny, polštiny, ruštiny, jihoslovanských jazyků, maďarštiny (vyučoval ji na gymnáziu v Novém Sadě), němčiny a hebrejštiny, kterou studoval v Jeně, ale byl také dlouholetým zaměstnancem univerzitní knihovny, kde působil skoro dvacet let. Nejprve jako kustod a poté dvanáct let jako ředitel. I v knihovně prokázal svou tvůrčí pracovitost a systematický přístup k řešení základních naléhavých problémů – zajištění odpovídajících vhodných prostor pro uložení knih, systematického doplňování knižních fondů ze zvýšených dotací, o jejichž přidělení se významně zasloužil, i většího využívání knižního bohatství, uloženého v knihovně. Svým laskavým a vlídným přístupem ke svým spolupracovníkům, jimž se snažil zvýšit platy a vylepšit bytové podmínky, usiloval o vytvoření klidného prostředí pro práci, jež by prospívala knihovně i celé české veřejnosti.

Příchod do Prahy

Po četných pracovních zklamáních v Novém Sadě, kde byl ředitelem a profesorem gymnázia, a neúspěšných jednáních

o získání lepšího zaměstnání, jež by odpovídalo jeho odborným kvalitám i osobním zájmům, rozhodl se v říjnu 1832 po těžkém zvažování odejít z Nového Sadu. Ačkoliv měl rodinu, zřekl se profesury a obrátil se na své dobré přátele v Praze Jungmanna a Palackého s žádostí o sebeskromnější zaměstnání v Praze. Po krátké zastávce u příbuzných v Malé Kéřeši a přátel v Pešti a ve Vídni dorazila Šafaříkova rodina 4. května 1833 do Prahy. Zde se ho ujali přátelé a snažili se nalézt mu zaměstnání a zajistit příjem a byt. Avšak nalézt stále odpovídající místo bylo velmi obtížné a tak z podnětu obou přátel byla uspořádána sbírka mezi českými vlastenci a mecenáši a z ní byl pro Šafaříka zajištěn na pět let roční příjem 480 zl. s podmínkou, že bude psát česky. Z vybraného kapitálu mu byl vyplácen plat prostřednictvím výboru Královského českého muzea.

Na začátku pobytu v Praze byla Šafaříkova práce velmi různorodá. Kromě vlastní vědecké práce na Starožitnostech a řadě dalších prací pomáhal Palackému při vydávání časopisu *Muzejník*, jehož redakci později úplně převzal,³ a v letech 1834–1835 řídil jako redaktor časopis *Světlozor*. V těchto letech vypomáhal starému Jungmannovi při revizi rukopisu *Slovníku česko-německého* a převzal i jeho první korekturu. Aby vylepšil skrovný rodinný rozpočet, stal se „*přísežným překladatelem z ruštiny, polštiny a maďarštiny u magistrátu a u kriminálního soudu hlavního města Prahy*“.⁴

Když se tenčily finanční prostředky shromážděné sbírkou, podařilo se Šafaříkovým přátelům opatřit mu v roce

¹ KUBÁTOVÁ, Ludmila. Pavel Josef Šafařík – bibliotékař. 13. květen 1795 – 26. červen 1861. *Národní knihovna* 6, 1995, č. 5, s. 165–172.

² Aktualizovanou podobu plánek a fotografie poskytla laskavě dr. Kateřina Hekrdlová, za což jí patří dík.

³ *Časopis Českého muzea* redigoval až do roku 1848.

⁴ Viz přílohu ke Spirkovu spisu guberniu z 6. srpna 1841, v němž píše o personálním stavu knihovny. Archiv Národní knihovny, fond Veřejná a univerzitní knihovna Praha (1522)1777–1918(1919), Spisy 1827–1918, 1841, č. 88.

1837 stálé místo provizorního cenzora v oboru beletrie a různého u Knižního revizního úřadu.⁵ I když to nebyla práce odpovídající Šafaříkovým znalostem a vědomostem, zajišťovala stálý příjem pro rodinu a alespoň trochu klidu pro vlastní vědeckou práci. Přesto však pražští přátelé nadále usilovali získat pro Šafaříka vhodnější a lépe placené zaměstnání.

Zaměstnancem knihovny

Zahraniční věhlas a rozsáhlá publikační činnost i přímluvy četných přátel přispěly k císařovu rozhodnutí jmenovat Šafaříka zaměstnancem pražské univerzitní knihovny. Stalo se tak císařským kabinetním listem z 22. května 1841, jímž byl ustanoven nadpočetným kustodem univerzitní knihovny s platem 800 zl. ročně.⁶

Po seznámení s provozem knihovny vedl Šafařík protokol a vypomáhal všude tam, kde bylo třeba, neboť systemizovaný kustod Karel Fišer byl již velmi starý a nemocný a jen obtížně zvládal všechny povinnosti kustoda. Ale ani Šafařík nekypěl zdravím. Trpěl revmatickými bolestmi a očním katarem, jak v červenci 1842 psal doktor Staněk, lékař ze všeobecné nemocnice, ve svém doporučení na lázeňskou léčbu.⁷ Šafařík proto požádal gubernium o šestitýdenní dovolenou na zotavenou v Mariánských Lázních, „*aby si posílil zdraví*“. V knihovně ho zastupoval kustod Fišer a skriptori a v cenzurním úřadě knihovní praktikant František Bezděka. Když Fišer začátkem roku 1844⁸ zemřel, byl Šafařík dekretem dvorní studijní komise z 10. února 1844 jmenován systemizovaným kustodem univerzitní knihovny.⁹ Byl mu vyměřen plat 800 zl. ročně, jež mu měl být vyplácen od 1. února. Zároveň zůstal nadále v úřadě knižní cenzury s vyměřeným platem 400 zl. ročně. Podle jmenovacího dekretu měl cenzorské povinnosti vykonávat v odpoledních úředních hodinách. Cenzorskou funkci vykonával až do roku 1847.¹⁰

Systemizované kustodské místo zajišťovalo Šafaříkovi též nárok na služební byt. On tuto možnost využil a již 24. dubna 1844 žádal o přidělení nárokového služebního bytu. Ředitel Spirk mu nabídl dvoupokojový byt, který se uvolnil po skriptorovi Šilhavém.¹¹ Avšak Šafařík byt odmítl, protože „*to byly jen dvě malé místnosti a velmi malá kuchyňka bez jakéhokoliv příslušenství, bez spíže a předstíne*“ a také proto, že má „*ženu slabou na prsa*“ a čtyři děti ve věku od 4 do 10 let. Jako další důvod pro odmítnutí uvádí

„*svůj fyzický stav*“ a byt, že je vysoko. Žádal o přidělení čtyřpokojového bytu v knihovně nebo zaplacení pronájmu bytu v blízkosti knihovny, aby „*se mohl s chutí a láskou věnovat povinností v knihovně i v cenzurním úřadě*“.¹² Jednání o byt se protáhlo. Odmítl i byt po zemřelém kustodovi Fišerovi, protože byl „*zastíněn, studený, tmavý a vlhký*“¹³ s odůvodněním, že není vhodný pro jeho čtyři děti (Vojtěcha, Boženu, Jaroslava a Bohuslava). Ke svému odmítnutí přiložil i dobrozdání krajského syndika Josefa Müllera, který doporučoval pro revmatického Šafaříka a jeho děti, které trpí „*scrophuloser Athropie*“, vzdušný, světlý, suchý a teplý byt, neboť jiný by byl pro ně životu nebezpečný. Šafaříkovu žádost o vhodnější byt podpořil svým doporučením a přípisem guberniu i ředitel Spirk, neboť nabídnutý „*byt je zastíněn kostelem a dvoupatrovým křídlem Klementina a má okna do dvora*“.¹⁴ Proto doporučoval udělit Šafaříkovi určitou peněžitou odměnu na pronajmutí vyhovujícího bytu a nabízený byt přidělit třetímu skriptorovi. Gubernium však příspěvek nepovolilo.¹⁵ A doporučilo Spirkovi, aby se pokusil vyhledat pro Šafaříka odpovídající byt v Klementinu. Ve výkazu o personálním stavu knihovny za léta 1844–1845 a 1845–1846 není však uvedeno, že by měl Šafařík byt v budově knihovny. Řešení bytové otázky se zřejmě protahovalo a vhodný byt v knihovně se nenalezl a tak nakonec dvorní studijní komise schválila v březnu 1846 vyplácet Šafaříkovi příspěvek 200 zl. ročně na nájem vyhovujícího bytu.¹⁶ Teprve později dostal v knihovně byt „*in partem solarium*“, bohužel jeho přesné situování je dnes těžké určit.

Již jako nadpočetný kustod se Šafařík s plným elánem zapojil do prací knihovny. Po Fišerově smrti mu připadly všechny povinnosti kustoda, to jest dohled na provoz čítárny i vlastní knihovnické práce, na zpracovávání knižního fondu, katalogizování skriptorů i na práci knihovnických sluhů. Značnou část své služební doby věnoval i personálním otázkám.¹⁷ Brzy však převzal i některé povinnosti, které spadaly do kompetence ředitele a zastupoval ho v jeho nepřítomnosti. Tak již v srpnu 1844¹⁸ podpisuje za nepřítomného ředitele příjem povinných výtisků z cenzurního úřadu a podobně i později v září a říjnu.¹⁹ O rok později mu připadla tato agenda zcela.²⁰ Postupně se Šafaříkovy povinnosti rozšiřovaly, zřejmě v souvislosti se Spirkovým zdravotním stavem. Trpěl totiž zádumčivostí a ke konci života byl dán do ústavního léčení. Šafařík tak převzal za ředitele již v roce 1846 vyřizování vyúčtování peněz přidělených knihovně

⁵ Viz dekret prezidia českého zemského gubernia z 30. května 1837, podle personálního výkazu z r. 1841, tamtéž.

⁶ Viz přípis prezidia zemského gubernia řediteli knihovny Spirkovi z 3. června 1841. Archiv Národní knihovny, Spisy 1841, č. 65.

⁷ Viz Staňkovo potvrzení o zdravotním stavu Šafaříka s doporučením léčby v Mariánských Lázních nebo Karlových Varech a koncept Šafaříkovy žádosti adresované guberniu. Archiv Národní knihovny, Spisy 1827–1919, 1842.

⁸ Kustod Karel Fišer zemřel 22. ledna 1844 po padesátiosmileté službě v univerzitní knihovně.

⁹ Viz spis prezidia zemského gubernia Spirkovi z 10. března 1844. Archiv Národní knihovny, Spisy 1844, č. 34.

¹⁰ Viz vlastnoručně psaná osobní data, jež Šafařík sestavoval po r. 1860. Památník národního písemnictví, Šafaříkova pozůstalost. Knižní revizní úřad byl zrušen a povinné výtisky knih, časopisů, rytin a map se napříště zasílaly městskému hejtmanství v Praze a příslušným krajským úřadům a ty je pravidelně každý měsíc odesílaly univerzitní knihovně.

¹¹ Dr. Josef Šilhavý se stal knihovníkem v Olomouci.

¹² Šafaříkova odpověď Spirkovi z 16. března 1845. Archiv Národní knihovny, Spisy 1845, č. 38

¹³ Viz koncept Šafaříkova dopisu guberniu z 24. června 1844, tamtéž, č. 60.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Koncept Šafaříkova podání guberniu z 18. března 1845, tamtéž.

¹⁶ Přípis dvorské komise ředitelství univerzitní knihovny z 28. března 1846.

¹⁷ Viz četné spisy v písemném materiálu z této doby v Archivu Národní knihovny.

¹⁸ Viz spis z 29. srpna 1844 č. 84. Archiv Národní knihovny.

¹⁹ Viz též spis z 3. září a 22. října 1844, č. 85 a 100, tamtéž.

²⁰ Viz spisy z 3. dubna, 2. června, 3. července, 7. srpna a další.

a podával o tom zprávy české státní účtárně,²¹ vypracovával přehledné tabulky o personálním stavu, které podávala knihovna každoročně guberniu,²² sestavoval a odesílal guberniu výroční zprávy o stavu knihovny (první podával za léta 1845–1846) a pečoval i o nákup knih. Staral se i o personální záležitosti nižších knihovnických úředníků²³ a vyřizoval i další ředitelskou agendu.

Ředitelem univerzitní knihovny

Když Spirk 21. května 1847²⁴ v blázinci zemřel, stal se Šafařík oficiálním zástupcem a vedl správu knihovny skoro rok. Na uprázdněné místo ředitele byl vypsán konkurs.²⁵ Podmínkou pro získání místa bibliotékaře bylo vysvědčení o jazykových znalostech, literární znalost a činnost, zásluhy a morální kvality. Žádosti o místo se podávaly do 15. června 1847. Nevíme, kdo se do konkursu přihlásil, ale vypsané podmínky plně odpovídaly Šafaříkovým znalostem, hodnotou i morálním kvalitám. A tak byl císařským rozhodnutím z 27. dubna 1848²⁶ Šafařík jmenován bibliotékařem univerzitní knihovny. Jmenování mu však bylo oznámeno až 9. června 1848, tři dny před svatodušními bouřemi. První spis s podpisem Šafaříka ve funkci ředitele v archivních písemnostech je z 25. června 1848.²⁷

Politické vření roku 1848 zasáhlo i cenzuru, která byla 15. dubna 1848 zrušena.²⁸ Celý literární fond Knižního revizního úřadu byl odevzdán knihovně. A povinné výtisky, které knihovna do té doby dostávala prostřednictvím Knižního revizního úřadu, přicházely napříště prostřednictvím městského policejního hejtmánství a v krajích je přijímaly krajské úřady a zasílaly je univerzitní knihovně.

Protože Šafařík vyřizoval některé agendy ředitele již od roku 1846 a od roku 1847 byl samostatným zástupcem ředitele, znal při svém nástupu do funkce všechny problémy i potřeby knihovny velmi dobře a zevrubně. Nejnaléhavější se mu jevila otázka vhodného uložení knih, a proto už 3. července 1848²⁹ oznamuje guberniu, že v knihovně jsou špatné podlahy a že v místnostech do Platněřské ulice opadáva poškozená omítka místy až na cihlu a žádá o vyslání odborné komise, která by posoudila stavební škody, navrhla opatření a potom, aby stavební ředitelství zajistilo opravy.

V rámci určitého uvolnění tuhého centralismu a přísne cenzury zajímalo se i nově zřízené ministerstvo vyučování o větší využívání knihoven v monarchii. Dne 15. srpna 1848³⁰ Šafařík odpovídá na otázky položené ministerstvem:

1. o účelnosti prostor určených pro uchovávání knih – jak jsou velké a jak zařízené;
2. jak jsou velké a vybavené čítárny;
3. zda vyhovuje otevírací doba čítáren potřebám veřejnosti a zda není třeba vydat v této záležitosti nové instrukce;
4. o půjčování knih nejen profesorům, ale i ostatním osobám – zda to není ke škodě, či zda to ulehčuje vědeckou práci;

5. o vydaných instrukcích pro knihovny;
6. o nákupu specializované odborné literatury.

Šafařík vypracoval obsáhlou jedenáctilistovou odpověď se čtyřmi listy příloh, v níž velmi podrobně rozebral problematiku k jednotlivým bodům. K dotazu č. 1 se rozepisuje detailně o prostorách knihovny i s uvedením délky, šířky a výšky a osvětlením depotů a uvádí jmenovitě, která oddělení jsou přeplněná. K otázce 2 píše, že čítárny jsou prostorné a mají 200 míst. I otázku 3 rozebírá podrobně a srovnává, kolik hodin týdně jsou otevřeny knihovny ve 20 německých městech. Udává, že pražská knihovna je otevřena 25 hodin týdně podobně jako v Bonnu a řadí se tak za berlínskou a stuttgartskou, které jsou otevřeny 30 hodin týdně. Ostatní německé knihovny mají otevřeno 4, 6, 7, 8, 12, 15 a 18 hodin týdně. K otázce 4 o půjčování knih se vyjadřuje též velmi zešířka. Uvádí, že pražská knihovna obslouží ročně 30–40 tisíc čtenářů a zmiňuje se i o vztahu knihovny k univerzitě. Stejně rozsáhle se zabývá i instrukcemi. Podrobně rozebírá i poslední otázku nákupu speciální odborné literatury a uvádí české odborné knihovny i s počtem svazků – knihovna Národního muzea má 13 000 svazků, živnostenského spolku 5000 titulů v 9500 svazcích, polytechnického institutu (počet neuveden), ekonomické společnosti 4000 svazků a knihovny gymnázií.

V příloze I s názvem *Pražská knihovna není pouze univerzitní knihovna* dokládá tento fakt stručným vylíčením vzniku knihovny, jejím zaměřením a historickým postavením. Zabývá se vznikem fondů a uvádí, že knihovna má 106 500 svazků. Jako přílohu II připojuje vlastní návrh nařízení o používání knihovny. Návrh o 13 paragrafech se zabývá:

1. Postavením knihovny, která je státním ústavem, jenž může každý ve stanovenou dobu užívat.
2. Podrobně si všímá obsahu knihovny a popisuje otevírací dobu.
3. Uvádí, že knihovna je svými mnoha vědeckými zčásti nenahraditelnými cennostmi bohatým pokladem, který musí být odevzdán příštím generacím. Zahrnuje sbírky jak pro uchovávání, tak i pro umění a vědu i pro současné běžné užívání.
4. Paragraf je o vstupu do knihovnických depotů, který povoluje ředitel.
5. Pojednává o používání čítárny.
6. O výpůjčkách mimo knihovnu.
7. O užívání knihovny.
8. Řeší otázku náhrady za neodevzdanou knihu.
9. Doporučuje výpůjční dobu jednoho měsíce, aby kniha mohla být půjčena dalším zájemcům.
10. Uvádí, že za půjčenou knihu ručí čtenář a její poškození musí uhradit.
11. Konstatoval, že s knihami se zachází šetrně, nesmí se v nich podtrhávat a zbytečně listovat.

²¹ Např. spis z 25. srpna 1846 č. 58 a další.

²² Vyhotovovaly se pravidelně každý rok ve druhé polovině roku viz příslušné spisy v jednotlivých ročnících.

²³ Viz Šafaříkův přípis guberniu z 12. října 1849 v záležitosti knihovnického sluhu Karla Vlčka.

²⁴ TRUHLÁŘ, Josef. Dějiny bibliotéky Klementinské. *Osvěta. Listy pro rozhled v umění, vědě a politice*, 1882, díl II, s. 815.

²⁵ Gubernium oznámilo vypsání konkursu knihovně 27. května 1847.

²⁶ Viz personální výkaz za r. 1847–1848. Archiv Národní knihovny.

²⁷ Viz Archiv Národní knihovny, Spisy 1848.

²⁸ TRUHLÁŘ, Josef. Dějiny bibliotéky Klementinské, op. cit., s. 816.

²⁹ Viz Šafaříkův přípis guberniu. Archiv Národní knihovny, Spisy 1848, č. 68.

³⁰ Koncept Šafaříkovy odpovědi z 20. září 1848, tamtéž 1848, č. 84.

12. Zmiňuje se o režimu v čítárně, kde se má zachovávat ticho a nemá se rušit.

13. Případné schválené nařízení má být vyvěšeno v čítárně.

Z celé této podrobné zprávy je zřejmé, jak vážně a zodpovědně přistupoval Šafařík ke své funkci, jak promýšlel všechny vztahy a úkoly knihovny a jak se snažil přispět k lepšímu chodu a využívání knihovny.

Za další úkol, který bylo podle Šafaříkova názoru třeba přednostně řešit, považoval zkvalitnění knižního fondu větším nákupem, neboť jako velmi pilný a výkonný vědecký pracovník věděl dobře, že jedním z předpokladů úspěšné vědecké a odborné práce z nejrůznějších oborů je dobře vybavená knihovna základní literaturou. Proto hned od nástupu do funkce ředitele usiloval o systematické doplňování odborných knihovnických oddělení o nová i starší chybějící základní díla. K tomuto účelu se snažil získat v první řadě zvýšení dotací na nákup knih. Univerzitní knihovna měla již od svého vzniku stálý, sice ne příliš vysoký, státní příspěvek, k němuž se přičítaly peníze z úroků kapitálu knihovny, který získala z donací určených knihovnám zrušených klášterů a peněžních darů a kromě toho používala na nákup knih i peníze získané z aukčního prodeje duplikátů. Několikrát dostala i mimořádné příspěvky od stavovského Zemského výboru. Avšak stálý příjem ze státní pokladny byl příliš malý na rozsáhlejší nákupy drahé zahraniční literatury – českou produkci získávala knihovna pravidelně jako povinný výtisk. Když Šafařík nastoupil do funkce ředitele, činil roku 1848 státní příspěvek pro knihovnu 1600 zl.³¹ Tato suma byla knihovně přiznána v roce 1826, jak uvádí Šafařík ve své žádosti akademickému senátu o příspěvek na nákup knih.³² Z této položky na nákup knih se však odečítalo i na další potřeby knihovny. Tak např. v roce 1848 se na nákup knih vydalo 1455 zl. 7 kr., za obaly na knihy se zaplatilo 146 zl. 16 kr., za kancelářské potřeby 16 zl., na drobné řemeslné práce bylo použito 10 zl. 1 kr. a 36 zl. 14. kr. bylo věnováno na čištění knih a jiné potřeby.³³

Kromě státního příspěvku na nákup knih a z povinných výtisků získávala knihovna knihy i odjinud. Až do roku 1848 měla právo vybírat si u knižního revizního úřadu i z konfiskátů ty, které by se jí hodily, a kromě toho dostávala knihy též z úřadu státního návladního a některé cenné knihy též od ústředních vídeňských úřadů a institucí. Dále získávala vzácné knihy náhradou za ty, které se z knihovny v průběhu let ztratily nebo které chyběly, jako dary od různých soukromníků.³⁴

Šafařík zaměřil svou pozornost i na doplnění chybějících ročníků a čísel časopisů vycházejících v Praze, přede-

vším českých.³⁵ Protože nebylo dostatek peněz na nákup od antikvářů či soukromníků, obrátil se 14. ledna 1852³⁶ na městské hejtmanství, aby se pokusilo doplnit ročníky časopisů Blahověst, Lumír, Pražský posel, Posel z Budče, Týdeník pro polní práce, Věstník (česko-bratrský), Poutník aj. V květnu 1852 se Šafařík pokoušel přimět české místodržitelství, aby přidělilo peníze na nákup zásadních chybějících publikací týkajících se Čech (dějin a práva) a Prahy.³⁷

Koncem roku 1849 dostal profesor Jíří Curtius příspěvek 1000 zl. na nákup knih pro nově zřízený filologický seminář na filozofické fakultě.³⁸ Přes toto zvýšení žádal 10. února 1851 Šafařík akademický senát o zvýšení dotace na nákup knih, aby byly nákupem pokryty všechny obory a nevznikaly v odborných odděleních mezery,³⁹ neboť „nelze preferovat jeden obor“. Knihovna musí sloužit i praktickým potřebám a nelze nakupovat jen krásné a luxusní knihy, ale základní literaturu všech oborů rovnoměrně. „Speciální odborné knihy nakupují speciální ústavy a instituce. Přesto i při metodickém a plánovitém každoročním rozmnožování knihovního bohatství absolutně žádný obor není kompletní“, neboť ani bohaté zahraniční knihovny nemohou mít všechno. A pražská univerzitní knihovna není sice chudá, ale musí přihlížet k peněžním prostředkům, které má k dispozici. Jako příklad uvádí, že je třeba posílit nákup slovan-ské literatury a oddělení jazykovědy, neboť v současné době se na univerzitě věnuje těmto oborům větší pozornost. Zároveň uvádí, že je třeba nakupovat ve větším rozsahu i díla z klasické filologie, lingvistiky, dějin literatury, medicíny a přírodních věd (mineralogie, botaniky, zoologie, fyziologie, fyzikální chemie), státovědy a filozofie, aby se tyto vědy mohly zdárně rozvíjet a aby tak knihovna plnila svůj základní úkol.

V roce 1851 bylo povoleno profesorovi Mackymu na doplnění matematické literatury 350 zl. Další příspěvek 500 zl. na nákup archeologických knih získal v roce 1854 profesor Vocel a zároveň bylo v tomto roce přiděleno 300 zl. na nákup knih pro výuku germanistiky. Od roku 1855 dostávala knihovna na žádost profesora Schulte po dobu tří let 1000 zl. na doplnění právnické literatury a v téže roce ještě 370 zl. na zakoupení Ribayových knih, mezi nimiž se nalézalo mnoho vzácných bohemik. V roce 1856 zakoupila vláda pro pražskou univerzitní knihovnu za 7000 zl. knihovnu po göttingenském profesorovi K. F. Hermannovi. Šafaříkovu úsilí o získání zvýšení dotací se díky jeho odborné i osobní vážnosti dařilo. Za dobu jeho dvanáctileté ředitelské činnosti činily příjmy knihovny na nákup knih 40 000 zl.⁴⁰

Všechny získané peněžní prostředky věnoval Šafařík na nákup nové zahraniční literatury a na opatření chybějících

³¹ Viz roční zprávu o stavu knihovny za r. 1847–1848.

³² Příspěvek 1600 zl. ročně byl knihovně přiznán v roce 1826, jak to uvádí Šafařík v žádosti o zvýšení příspěvku na nákup knih z 10. února 1851 adresované akademickému senátu. Archiv Národní knihovny, Spisy 1851, č. 19.

³³ Viz Šafaříkova roční zpráva guberniu o stavu knihovny z 13. listopadu 1848, tamtéž.

³⁴ Např. v roce 1848 bylo postaveno a zkatologizováno 799 svazků, z toho bylo jako pokračování 262 sv. a nových knih 537 svazků. V roce 1849 získala knihovna 1327 svazků, 1022 svazků bylo nových, 295 pokračujících. V roce 1850 bylo získáno celkem 1124 sv., z toho 906 nových a 218 pokračujících. Viz spis č. 1 z r. 1851 v Archivu Národní knihovny.

³⁵ Viz spis č. 22 z r. 1850, tamtéž.

³⁶ Viz koncept Šafaříkova přípisu, spis č. 4 z r. 1852, tamtéž.

³⁷ Např. TOMEK, Václav Vladivoj. *Geschichte der Prager Universität. Zur Feier der 500 jährigen Gründung derselben 1848 a Handbuch des Königreichs Böhmen 1851*. Viz koncept Šafaříkova dopisu českému místodržitelství z 26. května 1852. Spis č. 32 z r. 1852.

³⁸ Viz TRUHLÁŘ, Josef. *Dějiny bibliotéky*, op. cit., s. 817.

³⁹ Viz koncept Šafaříkovy žádosti v Archivu Národní knihovny, 1851.

⁴⁰ Viz TRUHLÁŘ, Josef. *Dějiny bibliotéky*, op. cit., s. 817.

starších bohemikálních knih. Knihy se nakupovaly buď přímo od vydavatelů – v roce 1849 bylo takto zakoupeno 193 titulů – nebo od zahraničních a domácích knihkupců a antikvářů – zakoupeno 119 titulů, a soukromníků, od nichž bylo ve zmíněném roce zakoupeno 26 knih. V roce 1849 bylo z podnětu Šafaříka zakoupeno i několik desítek titulů ze slovanské produkce.⁴¹ Již krátce po Šafaříkově nástupu do funkce ředitele byl realizován nákup ze skoro 40 významných evropských měst. V roce 1849 se knihy nakupovaly v Augsburgu, Berlíně, Bonnu (zde především disertace), Braunschweigu, Brémách, Erlangenu, Frankfurtu nad Mohanem, Freibergu, Göttingenu, Greifswaldu, Halle, Hamburku, Hannoveru, Heidelbergu, Christianii, Janově, Kasselu, Klagenfurtu, Koblenzu, Kolíně nad Rýnem, Moskvě, Norimberku, Paříži, Petrohradě, Řezně, Římě, Stuttgartu, Tübingenu, Vídni, Vilně a Curychu.⁴²

Zároveň s úsilím o zkvalitnění a obohacení knižního fondu se Šafařík snažil též o větší využívání bohatství knihovny⁴³ zvýšením počtu čtenářů a rozšířením výpůjček mimo budovu knihovny. Že se mu to podařilo, dokazují přehledné tabulky⁴⁴ o počtu knih předložených čtenářům v jednotlivých letech. Ve školním roce 1848–1849 bylo čtenářům předloženo 48 137 knih a 36 knih bylo půjčeno profesorům mimo čítárnu. Ve školním roce 1850–1851 bylo předloženo 59 216 knih a mimo knihovnu půjčeno 1238 knih. Všimneme-li si frekvence knih z jednotlivých oborů, bylo nejvíce knih zapůjčeno ze skupiny českých knih, celkem 3980.

Liberalizace veřejných poměrů v roce 1848, jež se v Rakousku výrazně projevila ve školské oblasti, vyvolala i na pražské univerzitě mezi studentstvem zájem o některé změny. Koncem roku 1848 se studentský výbor obrátil prostřednictvím akademického senátu na gubernium se žádostí o úpravu otevírací doby a půjčovní agendy v univerzitní knihovně. Gubernium postoupilo studentské požadavky 24. ledna 1849 knihovně, kam spis došel 4. února, k vyjádření. Šafařík po posouzení požadavků podal své obsáhlé vyjádření guberniu již 13. února 1849.⁴⁵ K prvnímu bodu, aby čítárna byla otevřena ve všední dny i o nedělích a svátcích od 8 do 18 hod., se vyjádřil zamítavě. Zdůvodňoval to tím, že knihovní služba je odborně i fyzicky náročná – je třeba znát jazyky, předkládá se velké množství knih, které se musí vyhledávat ve studených skladištích a nosit po dlouhých chodbách – a je málo placená. Při tak dlouhé požadované otevírací době by personál musel v knihovně obědovat a svačit a k tomu účelu by byla třeba zvláštní místnost. Kromě toho zaměstnanci předkládají značný počet knih a to je namáhavé. Jen za jediný týden od 27. ledna do 1. února 1849 obsloužili 1123 čtenářů (nejvíce 1. února, 260) a těm předložili každému i několik svazků. Touto frekvencí knih jsou knihovní sluhové a skriptor, který výpůjčky objednává a zapisuje, zcela vyčerpáni. A kdyby měla být požadovaná doba zavedena i jen dvakrát v týdnu, znamenalo by to neúměrné zatížení všeho personálu, zpomalilo by to katalogi-

zování a vytřídování duplikátů, nemohla by se věnovat potřebná péče vzácným sbírkám a jen velmi těžko by se udržoval pořádek. Dále uváděl, že při požadovaném zvýšení čtenářských hodin by musel být personál knihovny zdvojnásoben. Kromě toho nelze rozšířit výpůjční hodiny jen pro studenty, neboť knihovna je veřejný ústav a „užívají ho čtenáři všech stavů a i pro ně by musela platit stejná pravidla“. V odpoledních hodinách a ve volných dnech sluhové zařazují vypůjčené a vrácené knihy na místa a odborný personál provází významné návštěvy. Kromě rozšíření personálního stavu, zvýšily by se i náklady na provoz knihovny – muselo by se déle topit i svítit, musel by být rozšířen dozor u dveří čítárny, aby se neodnášely knihy, zvýšily by se náklady na opravu lamp.

Ani s druhým požadavkem, aby byla knihovna po dobu letních prázdnin uzavřena jen na dobu nezbytnou pro revizi a čištění, Šafařík nesouhlasil. Protože po dobu „velkých prázdnin“ se nejen provádějí revize knih a čištění – „108 000 svazků se zbavuje prachu a vyklepává celý měsíc, ale vyklízejí se i čítárny, provádí se vyúčtování knihkupcům, antikvářům, tiskařům, knihvazačům a řemeslníkům, musí se pořizovat kvitance a jejich opisy, revize nakoupených knih a opisy účtů pro obě strany.“

Šafařík nedoporučil ani třetí požadavek, aby si studenti mohli půjčovat knihy domů, neboť neskýtají záruky na jejich úhradu při ztrátě nebo poškození (profesoři mají stálý státní plat). V případě splnění tohoto požadavku by musel stát převzít záruky za zapůjčené knihy. Dále uvádí, že čtenáři by si vypůjčovali nejžádanější knihy, měli by je dlouho a mnoho dalších čtenářů by muselo být odmítnuto a to by bylo ke škodě knihovny. Kdyby bylo půjčování domů zavedeno jen pro studenty, byli by vůči ostatním čtenářům privilegováni a to vzhledem k charakteru knihovny nelze. Musely by se zvýšit dotace na nákup knih, aby mohly být uspokojeny požadavky na žádané knihy. Srovnává situaci v jiných zemích a uvádí, že jen do čítáren se půjčují knihy v Rakousku, Itálii, Francii i bohaté Anglii. Domů se půjčují jen v malých univerzitních knihovnách. Velké zemské knihovny slouží studentům i široké obci čtenářů a poskytují tak možnost vzdělávání všem. Upozorňuje, že ministerstvo vyučování chystá novou instrukci pro knihovny a jistě k těmto požadavkům přihlédne. Teprve později bylo půjčování knih mimo knihovnu rozšířeno i na širší veřejnost.⁴⁶

Vedle své náročné ředitelské funkce byl Šafařík kromě své vědecké práce zapojen i do politického dění roku 1848. Revoluční vření vyvolalo v Rakousku potřebu řešit školské otázky a tak byly v dubnu 1848 vyhlášeny reformy školství, v jejichž rámci měly být řešeny i problémy slovanského školství. Ve Vídni byla k tomu účelu ustavena komise, jejímž členem byl jmenován i Šafařík. Svědomitý Šafařík se na svou práci velmi pečlivě připravoval. Protože nejzvrubněji znal české problémy, zabýval se jimi podrobněji. Svě poznatky a hodnocení situace i určité návrhy řešení shrnul ve stati *Myšlenky o provedení práva českého na českých*

⁴¹ Podrobněji viz seznamy nakoupených knih v r. 1849 v Archivu Národní knihovny.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Viz Šafaříkovo vyjádření českému místodržitelství z 13. března 1849 o výpůjční agendě, tamtéž.

⁴⁴ Jsou většinou přiloženy k celkovým ročním zprávám o stavu knihovny.

⁴⁵ Viz spis č. 16 z r. 1849 v Archivu Národní knihovny.

⁴⁶ Přesná čísla jsou uvedena ve výkazech o počtu čtenářů v jednotlivých letech padesátých let uložených v Archivu Národní knihovny.

školách.⁴⁷ Vycházel ze 4. článku rakouské ústavy o neporušitelnosti jazyka, neutlačování jedné národnosti druhou a zákazu násilného vyučování cizí řeči. Šafařík byl přesvědčen, že Slované v Rakousku dosáhnou svých jazykových práv ústavní cestou. Kromě toho byl v dubnu 1848 Šafařík spolu s Erbenem povolán i do komise pro právní slovanskou terminologii ve Vídni, která měla tři sekce: česko-slovenskou, polsko-rusínskou a jihoslovanskou. I tady se Šafařík jako předseda komise velmi intenzívně angažoval. Všechny tyto úkoly i vedení knihovny mohl plnit jen díky nezištné pomoci knihovního kustoda Jana Bedřicha Dambecka, který byl Šafaříkovi velmi oddaný a část jeho povinností v knihovně převzal.

Když byl Šafařík jmenován ředitelem knihovny, došlo i k dalším personálním změnám.⁴⁸ První skriptor Jan Bedřich Dambeck byl povýšen na kustoda, za prvního skriptora byl dosazen dosavadní druhý skriptor Rudolf Glaser.⁴⁹ Na místo druhého skriptora byl přesunut třetí skriptor František Bezděka a uvolněné místo třetího skriptora obsadil tehdejší praktikant Antonín z Edlenbachu, který po roce zemřel a na jeho místo byl přijat Antonín Zeidler. Vedle těchto zaměstnanců sloužili v knihovně ještě 2 knihovní sluhové, 2 praktikanti, domovník a poslíček.

Šafařík se od počátku svého ředitelského působení staral velmi intenzívně o své zaměstnance. Již v říjnu 1848 vymohl pro sluhu Josefa Leyera přidělení půdy, řešil četné bytové problémy zaměstnanců⁵⁰ a především se zaměřil na zlepšení dosavadních platů, neboť z vlastní zkušenosti věděl, jak nedostatečné je platové ohodnocení v knihovně a jak důležité je uspokojivé bydlení pro pracovní výkon. Již 11. ledna 1850 podal českému místodržitelství návrh na zvýšení platů zaměstnancům knihovny.⁵¹ V roce 1852 vymohl zvýšení platu pro kustoda o 100 zl. ročně, pro skriptory 80 zl., pro sluhy 60 zl.⁵² a pro knihovního poslíčka 50 zl. ročně.⁵³ Podobně i v roce 1856 se přičinil o zvýšení platů všem úředníkům o 100 zl. ročně.⁵⁴ V témže roce vymohl na vládě vzhledem ke zvýšenému počtu čtenářů a rostoucímu počtu knih zřízení dvou úředních placených míst tzv. amanuensů místo dosavadních neplacených praktikantů.⁵⁵ Kromě vedení knihovny a personálních povinností měl Šafařík i celou řadu jiných drobných i větších každodenních provozně právních úkolů. Vedle vyřizování úředních písemností, reprezentace knihovny a četných návštěv, sepisoval vyjádření k různým návrhům, vyhotovoval roční vyúčtování nákupu knih, sestavoval roční zprávy o stavu a práci knihovny, odpovídal na různé dopisy, dotazy a žádosti místodržitelství i jiných úřadů a institucí i soukromníků, musel se zabývat i celou řadou drobných povinností, např. podpisovat stvrzenky o převzetí uhlí na vytápění čítáren apod.⁵⁶

Již za ředitele Procházky (1807–1809) se ozývaly některé hlasy jednotlivých univerzitních profesorů i některých fakult, že literatura k jejich oboru není v knihovně dostatečně zastoupena, že jejich obor je vůči ostatním v knihovně značně zanedbáván. Většinou byly tyto výtky nespravedlivé, neboť univerzitní knihovna musela mít na zřeteli všechny vědy rovnoměrně a peněžní prostředky byly tak malé, že bylo velmi obtížné, ba nemožné vyhovět všem nárokům a požadavkům. Za mírného Šafaříka, který se snažil příkladně doplňovat stejným dílem literaturu všech oborů, všechny nákupy konzultoval se svými spolupracovníky, aby se mohly provést doplňky a opravy, vymohl svým vlivem zvýšení státních dotací skoro o 1000 zl. ročně a svou vědeckou autoritou získal pro knihovnu četné dary, propukl tento spor znovu. V roce 1852 se akademický senát domáhal práva rozhodovat o použití přidělených peněz na nákup knih. Šafařík se však postavil proti tomuto požadavku, protože byl přesvědčen, že pražská univerzitní knihovna nemá sloužit jen potřebám profesorů a studentů, ale že musí sloužit široké čtenářské obci.⁵⁷ Vláda v tomto sporu dala za pravdu Šafaříkovi a dekretem z 5. února 1853 zamítla žádost akademického senátu „vzhledem k úředním právům bibliotékáře instrukcí přesně vymezeným“.⁵⁸ K novému útoku senátu v tomto sporu došlo v roce 1856 za nepřítomnosti Šafaříka, který přebíral v Göttingenu zakoupenou knihovnu po profesorovi K. F. Hermannovi. Univerzitní senát si stěžoval u místodržitelství na špatnou správu knihovny. I tento výpad Šafařík odrazil a dostalo se mu zadostiučinění, ale se značným nervovým vypětím, které poznamenalo jeho další zdravotní stav.

Namáhavá, obrovská dlouholetá a vyčerpávající vědecká práce, která přispěla tak významně k rozvoji slavistiky, každodenní studium dlouho do nočních hodin, neustálé potýkání se s nepříznivými životními strážněmi (laskavému a milujícímu otci zemřely tři děti, nemocná manželka), stálý nedostatek financí, nechutné spory s univerzitou i nevraživost obyvatel Klementina, pro něž Šafařík tolik vykonal, podlomily jeho zdraví. Od roku 1859 trpěl krevními návaly do hlavy, závratěmi a tměním v očích a v květnu 1860 se k těmto potížím přidaly i velmi bolestivé mozkové křeče. Pln bolesti a zoufalství rozhodl se ukončit své trápení. Odešel z domova a nedaleko Klementina se 23. května 1860 vrhl do Vltavy. Naštěstí byl však zpozorován a zachráněn. Poměrně brzy se však zotavil, avšak do práce v knihovně již nenastoupil. Dostal dovolenou a po tříměsíčním pobytu v Rodaun u Vídně v rodinném kruhu se jeho zdraví zlepšilo. Přesto však byl císařským rozhodnutím z 30. října 1860 dán ze zdravotních důvodů na odpočinek, aby se „mohl ve

⁴⁷ Otištěna v Časopise Českého muzea z r. 1848.

⁴⁸ Viz tabulky o personálním stavu za r. 1847–1848 v Archivu Národní knihovny.

⁴⁹ Guberniální dekret z 21. června 1848.

⁵⁰ Viz o tom četné dochované písemnosti v Archivu Národní knihovny.

⁵¹ Spis č. 5 z r. 1850 v Archivu Národní knihovny.

⁵² Viz spis č. 42 z 16. června 1852, tamtéž.

⁵³ Viz spis č. 86 z r. 1852, návrh Šafaříka podán 15. června 1852, č. spisu 49, tamtéž.

⁵⁴ Viz TRUHLÁŘ, Josef. Dějiny bibliotéky Klementinské, op. cit., s. 817.

⁵⁵ Amanuensem byl jmenován J. Vondráček a V. Šulc. Viz TRUHLÁŘ, Josef. Dějiny bibliotéky Klementinské, op. cit., tamtéž.

⁵⁶ Potvrzenky uloženy v písemnostech z let 1847–1854 v Archivu Národní knihovny.

⁵⁷ Tyto argumenty vyslovil Šafařík již ve vyjádření guberniu ke studentským požadavkům v r. 1849 a i v jiných pozdějších spisech. Viz písemnosti v Archivu Národní knihovny.

⁵⁸ Viz spis č. 10 z 5. února 1853 v Archivu Národní knihovny.

svých dalších dnech života věnovat vědecké práci“.⁵⁹ Císařským rozhodnutím mu byl ponechán dosavadní plat 1260 zl. a osobní příplatek 525 zl. Finančně zajištěn věnoval se nyní své práci a sepisoval též poznámky a vzpomínky na práci v knihovně. Přestože měl všechnu péči a hmotné zajištění jako nikdy předtím, tělesně chřádl. Dne 24. června 1861 zemřel.

Chceme-li stručně zhodnotit působení Šafaříka jako ředitele knihovny, je třeba konstatovat, že ve své funkci využil všech svých životních zkušeností a znalostí i rozsáhlých známostí ku prospěchu knihovny. Svou odbornou a vědeckou vahou se zasadil výrazně o zvýšení státních dotací pro knihovnu a tak bylo možno zkvalitnit a rozmnožit knižní fondy, obohatit je o nákup četných základních zahraničních publikací ze všech vědních oborů. Zasloužil se též o systematický a promyšlený nákup slovanské produkce. Díky jeho vytrvalému úsilí a opakovaným žádostem se za jeho působení podařilo zvýšit platy zaměstnanců knihovny, což vedlo následně k udržení kvalitních pracovníků a znamenalo pro knihovnu zajištění kvalitního odborného zpracování fondů a dokonalejší službu čtenářům. Pro jejich lepší informovanost zavedl katalog přírůstků nových knih, jenž byl k dispozici v čítárnách. Pečoval též o vhodné uložení knih. Opravy navrhl hned po svém nástupu a prováděly se až do konce padesátých let.⁶⁰

Praktikant Vojtěch Šafařík v univerzitní knihovně 1831–1902

Narodil se manželům Šafaříkovým v roce 1831 v Novém Sadě, kdy byl otec profesorem na tamním protestantském gymnáziu. Studoval v Praze a měl zřejmě široké spektrum zájmů. Když byl otec jmenován ředitelem univerzitní knihovny, rozhodl se tehdy sedmnáctiletý mladý Vojtěch pracovat též v knihovně, neboť mu umožňovala neustálý blízký kontakt s mnoha vědními obory a skýtala i malý osobní příjem (praktikanti dostávali malou hodinovou mzdu). Ovšem pracovat na stejném pracovišti s otcem bylo proti tehdejšímu služebním předpisům a tak koncem roku

1848 nebo na začátku roku 1849 požádal gubernium, aby mu udělilo výjimku. Gubernium postoupilo žádost do Vídně. Dne 20. února 1849⁶¹ mu ministerstvo vyučování udělilo dispens, že mohl být zaměstnán ve stejné instituci jako otec. Dne 3. března oznámilo gubernium knihovně, že výjimka byla ministerstvem povolena a již 9. března 1849 složil služební přísahu⁶² jako praktikant knihovny bez nároku na plat. V knihovně vykonával pomocné práce přidělené ředitelem, kustodem a skriptory. Byl zde zaměstnán do poloviny roku 1852.⁶³ Od podzimu 1852 studoval na pražské univerzitě přírodní vědy, o něž měl hluboký a mnohostranný zájem. Nejvíce se věnoval chemii a mineralogii, ale i astronomii. Studoval u profesorů Liebiga a Wochlera. Po ukončení studia nastoupil učitelskou dráhu. Byl prvním českým učitelem chemie na českém vysokém učení technickém. Napsal první českou učebnici chemie Rukověť chemie pro vysoké učení české, která vyšla v roce 1878. Z jeho popudu byl založen v roce 1872 první český chemický časopis Zprávy spolku chemiků českých a časopis Chemické listy, kde v prvním čísle uveřejnil článek o základech foto-
grafování.

Z pohledu chemika se zajímal též o mineralogii. Své znalosti a výzkumy z tohoto oboru využil v práci *Mineralogisch-chemische Mitteilungen über neuen Vorkommnisse in Böhmen*, kterou vydal v Královské české učené společnosti v roce 1870.

Dalším výrazným zájmem Vojtěcha Šafaříka byla astronomie, k níž se zřejmě dostal prostřednictvím klementinské hvězdárny. Vykonal na 20 000 pozorování proměnných hvězd, o něž se kromě několika anglických pozorovatelů do té doby nikdo nezajímal. I tady uplatnil své mimořádné znalosti z přírodních věd, potvrdil to v práci *Über Konstruktion von Teleskopspiegel nach neuen Grundsätze*.⁶³

Poznámka

Plán knihovny byl přiložen k Šafaříkově zprávě zemskému guberniu z 20. září 1848. ANK, fond Veřejná a univerzitní knihovna Praha (1522) 1777–1918 (1919), inv. č. 424.

⁵⁹ Podrobněji viz TRUHLÁŘ, Josef. Dějiny bibliotéky Klementinské, op. cit., s. 818 a Brandlův životopis Šafaříka ve Světozoru z r. 1881.

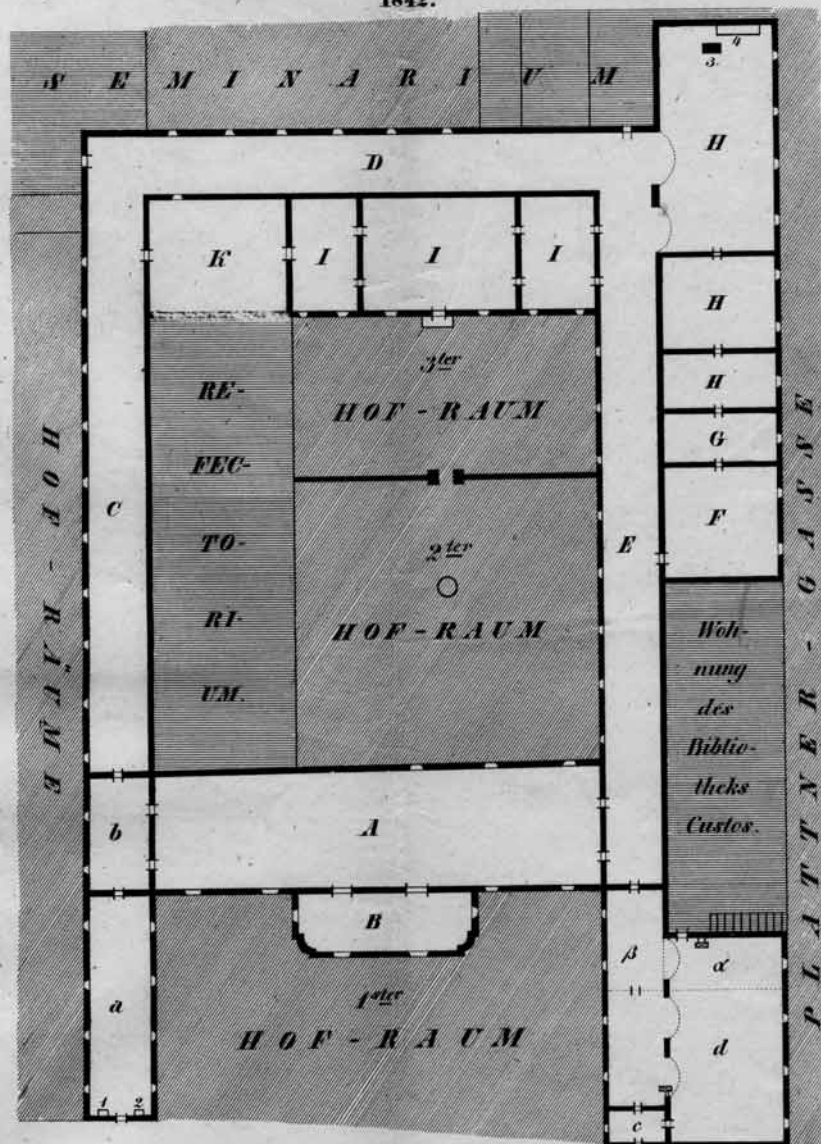
⁶⁰ Viz písemnosti z let 1856–1858.

⁶¹ Viz tabulky o personálním stavu za rok 1848–1849. Archiv Národní knihovny, Spisy 1849.

⁶² Viz Archiv Národní knihovny, Spisy, Personalie.

⁶³ V personálním výkazu z r. 1850–1851 je ještě zapsán, avšak ve výkazu za r. 1851–1852 není již jako zaměstnanec knihovny uveden.

GRUNDRISS
des k. k. Bibliotheks-Gebäudes
zu Prag.
1842.

- A. Großer Saal (für Theologie.)*
B. Kleiner Saal
*C. Gang mit mathem. philos. polit. naturwissen-
 schaftl. Büchern, und der grössern Kinsky-
 schen Bibliothek.*
D. Gang mit medicin. u. philologischen Büchern.
E. Gang mit juridisch. u. historischen Büchern.
F. Incunabeln-Zimmer.
G. Gelehrte Abhandlungen.
*H. National-Bibliothek in 3 Räumen, woselbst
 auch 3) Mozarts Büste. 4) Mozarts Werke.*
I. Manuscripten-Zimmer.
K. Geräte-Kammer.

- a. Vormaliges Lesezimmer, jetzt zur Aufbewahrung
 ungebundener Bücher dienend.*
1) Wydras Denkmahl. 2) Stepling's Monument.
b. Zimmer für Litterär-geschichte.
c. Vorgemach des jetzigen Lese-Saales.
*d. Lese-Saal, erweitert durch Hinzukunft des
 α vom Bibliotheks-Custos abgetretenen Wohn-
 zimmers.*
β Vorzimmer der Bibliothek.

Plán přízemí knihovny – pracovní prostory, uložení fondů, byt kustoda. Rozmístění v roce 1848